

นายอภิวัฒน์ สุดสา
นิติกร สำนักกฎหมาย

หลักความเสมอภาค

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๑. บทนำ

หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือเป็นหลักที่ยอมรับว่ามนุษย์ทุกผู้ทุกนามนั้นต่างมีความเท่าเทียมกันและห้ามมิให้รัฐในฐานะที่เป็นองค์กรใช้อำนาจปกครองเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นในทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ความสำคัญอีกประการหนึ่งของหลักความเสมอภาคคือ เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจอธิปไตยตามอำเภอใจ การกระทำของรัฐที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหากเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ รัฐจะต้องสามารถให้คำอธิบายอันสมเหตุสมผลได้ว่าเพราะเหตุใดจึงดำเนินการเช่นนั้น หากเหตุผลที่ให้ไม่สามารถรับฟังได้ อาจแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐกำลังใช้อำนาจอธิปไตยตามอำเภอใจและเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความไม่เป็นธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นตัวชี้วัดในเบื้องต้นว่าประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคด้วยการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งมีฐานะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังคงมีการใช้อำนาจรัฐที่ละเมิดต่อหลักความเสมอภาค และประชาชนในฐานะผู้ทรงสิทธิแห่งความเสมอภาคยังขาดความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอ จึงไม่สามารถยกบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในเรื่องหลักความเสมอภาคเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองได้เท่าที่ควร

ดังนั้น คอถัมน์ คมความคิด เข้มทิศรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ จึงขอนำเสนอเรื่อง “**หลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**” โดยจะได้กล่าวถึงหลักความเสมอภาคของระบบกฎหมายไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ ทั้งที่เป็นหลักความเสมอภาคทั่วไปและหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องตามรัฐธรรมนูญ ข้อห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนแนวคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้องและที่น่าสนใจ ดังนี้

๒. หลักความเสมอภาคทั่วไป

หลักความเสมอภาคทั่วไปนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคน ซึ่งสามารถยกขึ้นเป็นข้อกล่าวอ้างกับการใช้อำนาจกระทำหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดของรัฐที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของตนได้ หากเรื่องนั้นมีได้มีการบัญญัติไว้ในหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องโดยหลักความเสมอภาคทั่วไปภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนั้น มีการบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา ๕ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ดังนี้

“มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

หากพิจารณาจากตำแหน่งแห่งที่ของบทบัญญัติมาตรานี้จะพบว่าอยู่ในหมวด ๑ บททั่วไป ซึ่งโดยหลักการแล้วในบททั่วไปของรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์แห่งรัฐว่ามีอยู่อย่างไร มาตรา ๕ จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์แห่งรัฐว่ามุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนชาวไทยทุกคนโดยไม่อาจเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาของบุคคลได้

สำหรับมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า **“มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”**

หลักความเสมอภาคทั่วไปตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่งนี้ บัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกันกับมาตรา ๓ (๑) ของกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งบัญญัติว่า **“มาตรา ๓ ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (๑) บุคคลทุกคนย่อมเสมอกันต่อหน้ากฎหมาย”** หลักการตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่รับรองถึงหลักความเสมอภาค อันมีสาระสำคัญเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและให้สิทธิกับบุคคลเพื่อเรียกร้องมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ เช่น รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งได้ประกาศรับสมัครบุคคลภายนอกเพื่อจ้างและบรรจุเป็นพนักงาน โดยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นในการรับสมัคร และยกเว้นคุณสมบัติเรื่องอายุและคะแนนเฉลี่ยให้กับบุตรของพนักงานและบุตรของอดีตพนักงานของรัฐวิสาหกิจแห่งนั้น เห็นได้ว่าการยกเว้นคุณสมบัติเรื่องอายุและคะแนนเฉลี่ยให้กับบุตรของพนักงานและบุตรของอดีตพนักงานของรัฐวิสาหกิจแห่งนี้เป็นเหตุผลที่มีอาจรับฟังได้จากความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไป เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันขัดต่อหลักความเสมอภาคจึงไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะดำเนินการดังกล่าวได้

หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่ว่าการดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำเหมือนกันทั้งหมด แต่เป็นไปตามคำกล่าวของ Hart ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Concept of Law ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” ซึ่งหมายความว่า **“สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน”** โดยมีหลักในการพิจารณาเรื่องความเสมอภาค แยกพิจารณาได้ดังนี้^๑

(๑) กรณีข้อเท็จจริงเดียวกัน รัฐต้องปฏิบัติต่อประชาชนด้วยกฎเกณฑ์เดียวกัน จึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ผู้ชายทุกคน (ข้อเท็จจริงเดียวกัน) กฎหมาย (กฎเกณฑ์เดียวกัน) บังคับให้ต้องถูกเกณฑ์ทหาร

(๒) กรณีข้อเท็จจริงต่างกัน รัฐต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์ที่ต่างกันจึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ชายและหญิงมีข้อเท็จจริงทางสภาพร่างกายที่แตกต่างกัน กฎหมาย (กฎเกณฑ์) จึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร หญิงไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่ต่างกันนี้ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ด้วย

กล่าวโดยสรุป ก็คือ สารสำคัญของหลักความเสมอภาคทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง **มิได้เรียกร้องให้มีการปฏิบัติให้เหมือนกันในทุกกรณี แต่เรียกร้องให้มีการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้แตกต่างกันตามอำเภอใจ หรือมิให้มีการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้เหมือนกันตามอำเภอใจ** ส่วนความแตกต่างของสองมาตรานี้ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕ กำหนดให้เป็น**หลักความเสมอภาคของประชาชนชาวไทยเท่านั้น** ผู้ทรงสิทธิในหลักความเสมอภาคตามมาตรานี้ได้แก่ประชาชนชาวไทย แต่ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง นั้น **ผู้ทรงสิทธิอาจหมายความรวมถึงบุคคลต่างด้าวด้วย** ในกรณีที่มีสิทธิดังกล่าวนั้นเป็นสิทธิมนุษยชนที่ตกได้แก่มนุษยทุกคนไม่เฉพาะแต่พลเมืองของรัฐเท่านั้น^๒

๓. หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องตามรัฐธรรมนูญ

หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง หลักความเสมอภาคที่ใช้เฉพาะภายในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องไว้ในหลายกรณี เช่น ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย (มาตรา ๓๐ วรรคสอง) ความเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๔๙) ความเสมอภาคในการรับบริการสาธารณสุข (มาตรา ๕๑) เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว (มาตรา ๕๒ วรรคสอง) เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล

^๑มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐), พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ : บริษัท วี. พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด), หน้า ๑๑๖ - ๑๑๗.

^๒ภาคภูมิ โภคะอินทร์, หลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทย, วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๙, หน้า ๑๐๖.

มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๒ วรรคสี่) บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๓) บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง) บุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๔ วรรคสอง) บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๕) บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา ๗๒) เป็นต้น แต่ในที่นี้จะใคร่ขออธิบายขยายความเฉพาะกรณีความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายเพื่อเป็นกรณีศึกษาตัวอย่าง ดังนี้

ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย

โดยหลักการแล้วความแตกต่างในเรื่องเพศของบุคคลไม่ถือว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ อันจะเป็นเหตุให้มีการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงกิจกรรมบางประเภทต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันในทางกายภาพและในทางภาระหน้าที่ระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ดังนั้นจึงได้มีการวางหลักไว้ว่าความแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชายนั้นอาจจะเป็นเหตุผลที่สำคัญของการปฏิบัติให้แตกต่างกันได้ เมื่อการปฏิบัติให้แตกต่างกันนั้นเรียกร้องให้คำนึงถึงความแตกต่างในทางกายภาพ หรือความแตกต่างในทางภาระหน้าที่ระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย เช่น การกำหนดให้เฉพาะทหารและตำรวจเพศชายเท่านั้นที่สามารถสมัครเข้าฝึกอบรมในหลักสูตรนักทำลายใต้น้ำจู่โจม (มนุษย์กบ) ของกองทัพเรือ กรณีนี้การเป็นนักทำลายใต้น้ำจู่โจมย่อมเรียกร้องความแข็งแกร่งและความทรหดอดทนทางด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าการฝึกอบรมในหลักสูตรทางทหารตามปกติ ข้อเรียกร้องดังกล่าวจึงมีเหตุผลที่เหมาะสมที่จะสนับสนุนให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายในเรื่องดังกล่าว แต่ในทางตรงกันข้ามหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเฉพาะเพศชายเท่านั้นที่จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดได้ ในกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าข้อเรียกร้องของการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น มิได้เรียกร้องถึงความแตกต่างทางกายภาพระหว่างเพศหญิงกับเพศชายแต่อย่างใด การกำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าวจึงขัดกับหลักความเสมอภาคระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย

ตัวอย่างแนวคำวินิจฉัยที่เห็นว่ากฎหมายขัดกับหลักความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ^๓

^๓มานิตย์ จุมปา, อ้างแล้ว เิงอรธที่ ๑, หน้า ๑๒๔.

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยสรุปว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้ทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายซึ่งถือเป็นหลักความเสมอภาค โดยเฉพาะการรับรองสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ ประเด็นที่จะต้องพิจารณามีว่า คำว่า “ให้ใช้” ของบทบัญญัติมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื้อบุคคล มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื้อสกุลของสามีเท่านั้น หรือเป็นการให้สิทธิแก่หญิงมีสามีสามารถใช้ชื้อสกุลของสามีได้ พิจารณาเห็นว่าถ้อยคำนี้มีความแตกต่างจากบทบัญญัติของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ อันเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ตราขึ้นใช้บังคับที่บัญญัติว่า “หญิงได้ทำงานสมรส มีสามีแล้วให้ใช้ชื้อสกุลของสามี และคงใช้ชื้อตัวแลชื้อสกุลเดิมของตนได้” ซึ่งแสดงว่า พระราชบัญญัติชื้อบุคคลได้เปลี่ยนแปลงหลักการเรื่องสิทธิการใช้ชื้อสกุลจากเดิมให้หญิงมีสามีมีสิทธิที่จะเลือกใช้ชื้อสกุลเดิมของตนหรือจะใช้ชื้อสกุลของสามีก็ได้ เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื้อสกุลของสามีเพียงอย่างเดียว

เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๑๒ มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงที่มีสามีต้องใช้ชื้อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื้อสกุลของหญิงมีสามีทำให้หญิงและชายมีสิทธิในเรื่องการใช้ชื้อสกุลไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมายด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล อีกทั้งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากสิทธิการใช้ชื้อสกุลเป็นสิทธิส่วนบุคคลของปัจเจกชนในฐานะเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ที่จะแสดงเผ่าพันธุ์ เทือกเถาเหล่ากอของบุคคลได้โดยมิได้มีการแบ่งแยกระหว่างชายและหญิง และมีขอบเขตในเรื่องที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือเสื่อมเสีย อีกทั้งเหตุผลในการปฏิบัติให้แตกต่างกันปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า “โดยที่การจดทะเบียนการขอเปลี่ยนชื้อตัว ชื้อรอง ชื้อสกุล และการขอร่วมชื้อชื้อสกุลตามกฎหมายเดิม ยังไม่เป็นความสะดวกและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงเสียใหม่เพื่อให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและเป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น” หรือเหตุผลทางสังคมที่ว่าเพื่อความสงบสุขในครอบครัวและวัฒนธรรมที่ดีที่มีมาช้านานนั้นไม่ถือเป็นเหตุอันสมเหตุสมผลเพียงพอที่จะลิดรอนสิทธิการใช้ชื้อสกุลของหญิงมีสามี อันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมาย อีกทั้งไม่สามารถปฏิบัติให้แตกต่างกันด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคลระหว่างหญิงและชาย จึงเป็นเลือกการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐

ข้อสังเกต สืบเนื่องจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๕๖ ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ โดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ทั้งนี้ เพื่อให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว

๔. ข้อห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ข้อห้ามในการเลือกปฏิบัตินี้ได้แสดงให้เห็นว่า บุคคลไม่อาจจะได้รับการเลือกปฏิบัติอันมีผลทำให้บุคคลนั้นได้เปรียบหรือเสียเปรียบได้ ดังนั้นการเลือกปฏิบัติใดๆ ที่อาศัยคุณสมบัติซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสาม มาเป็นเกณฑ์เพื่อปฏิบัติให้แตกต่างกันโดยปราศจากเหตุผลอันอาจรับฟังได้ อาจเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค^๔

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติที่แตกต่างกันโดยอาศัยคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐ วรรคสาม มิได้หมายความว่า จะเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคเสมอไป เพราะบางกรณีก็มีความจำเป็นต้องอาศัยความแตกต่าง เช่น สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๙ ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กรณีนี้จะถือว่าเป็นการอาศัยเกณฑ์อายุเพื่อใช้เป็นข้อพิจารณาในการปฏิบัติให้แตกต่างกันอันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดกับหลักความเสมอภาคไม่ได้ เพราะสิทธิในการเลือกตั้งนั้นไม่อาจจะกำหนดให้บุคคลทุกวัยได้รับสิทธิดังกล่าวเหมือนกันทุกคน แต่สิทธิทางการเมืองนั้นเป็นการกำหนดโดยการคำนึงถึงพิจารณาญาณในการตัดสินใจทางการเมืองของบุคคล จึงจำเป็นต้องกำหนดให้บุคคลซึ่งมีวุฒิที่เหมาะสมเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง^๕

๕. ข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

นอกเหนือจากหลักการห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ วรรคสามแล้ว ในมาตรา ๓๐ วรรคสี่ ยังได้บัญญัติว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม” มาตรา ๓๐ วรรคสี่นี้ เป็นการยืนยัน

^๔บรรเจิด สิงคะเนติ, โครงการเฉลิมพระเกียรติสารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เรื่องหลักความเสมอภาค, (กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๕๓) หน้า ๑๖.

^๕เพ็งอ่าง, หน้า ๑๗.

ในหลักการว่าการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างของบุคคลนั้นอาจกลายเป็นการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันได้ ดังนั้น มาตรา ๓๐ วรรคสี่ จึงได้กำหนดให้ชัดเจนว่าการที่รัฐปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นการขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลเหล่านั้นสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่ธรรม เช่น ในการสร้างอาคารสำนักงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ จะต้องสร้างทางลาดเพื่อให้คนพิการที่ไม่สามารถขึ้นบันไดได้ สามารถขึ้นไปใช้บริการในอาคารสำนักงานได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป แม้ว่ารัฐจะต้องใช้งบประมาณมากขึ้นเพื่อการสร้างทางลาดดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นการใช้งบประมาณไปในทางที่เป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมเพื่อกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง เป็นต้น

๖. แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคที่น่าสนใจ

๖.๑ แนวคำวินิจฉัยของศาลที่เห็นว่ากฎหมายไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค

๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๔๒ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๒ เรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเชีย จำกัด (มหาชน) โจทก์ เรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากจำเลยเกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี ตามประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเชีย จำกัด (มหาชน) ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสรุปได้ว่า การที่สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและเป็นไปตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับควบคุมดูแลการบริหารการคลังและการเงินของประเทศให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ จึงมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมที่ผู้ร้องจะยกความเท่าเทียมกันตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ บัญญัติให้ความคุ้มครองไว้มาใช้แก้คดีตามคำร้องนี้ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๔๒ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ เรื่อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. มาตรา ๓๙ วรรคสอง มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาความในมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกอบแล้ว ความในมาตราดังกล่าวเป็นหลักคุ้มครองความเสมอภาคทางกฎหมายที่ห้ามมิให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลที่มีสถานะเดียวกัน

โดยไม่มีเหตุอันสมควร เมื่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีลักษณะพิเศษเฉพาะ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐสภาตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มิใช่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และมีได้เป็นหน่วยงานเอกชนอื่นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานแล้ว การปฏิบัติต่อกิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในลักษณะที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานจึงเป็นการสมเหตุสมผลเหมาะสมกับสถานะของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐ วรรคสาม บัญญัติไว้ ดังนั้น ข้อความในมาตรา ๓๙ วรรคสอง ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐

๓) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๔ - ๕๓/๒๕๕๓ วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสรุปได้ว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) จะบัญญัติแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาสถานะของข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลซึ่งจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยตามกฎหมาย กฎ และระเบียบ ย่อมไม่มีสิทธิและเสรีภาพเช่นบุคคลทั่วไป ประกอบกับการประกอบอาชีพอื่นถูกจำกัดบางประการโดยเฉพาะข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลบางตำแหน่งไม่อาจประกอบอาชีพอื่นได้ คงอาศัยเงินรายได้จากเงินเดือนและเงินอื่นตามที่กฎหมายกำหนด การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลเป็นผู้กำหนดสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นพนักงาน ลูกจ้างหรือคนงาน ตามมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี โดยใช้อัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการพลเรือนเป็นเกณฑ์ และยังให้สิทธิอุทธรณ์การกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้อีกด้วย เป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลที่พิจารณาคดีจะพิจารณากำหนดจำนวนเงินได้ตามความเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดีด้วยความเป็นธรรม จึงมิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

๔) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๕๕ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) คำว่า **“มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ”** จะใช้ควบคู่กับมาตรา ๒๖ (๑๑) ที่บัญญัติว่า **“เป็นผู้ที่ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.ต. กำหนด และ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นว่า สมควรรับสมัครได้”** บทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) เป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสม

ของฝ่ายตุลาการ จึงเห็นว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) ดังกล่าวเป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญ แห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ แต่อย่างใด

๕) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๔/๒๕๔๕ วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ เรื่อง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) คำว่า “มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ” จะใช้ควบคู่กับ มาตรา ๓๓ (๑๒) ที่บัญญัติว่า “เป็นผู้ที่คณะกรรมการแพทย์มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.อ. จะได้กำหนด ได้ตรวจร่างกายและจิตใจแล้ว และ ก.อ. ได้ พิจารณารายงานของแพทย์เห็นว่า สมควรรับสมัครได้” บทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) เป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของฝ่ายอัยการ จึงเห็นว่าบทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) ดังกล่าว เป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิ และเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือ แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ แต่อย่างใด

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๔๕ และ ๔๔/๒๕๔๕^๖

(๑) ในข้อกฎหมายทั้งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) บัญญัติคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ทำนองเดียวกัน คือ “มีกาย... ไม่เหมาะสม” ซึ่งเป็นการบัญญัติให้เป็นดุลพินิจแก่ผู้มีอำนาจรับสมัครสอบที่จะพิจารณาเป็นรายกรณีว่าผู้สมัครสอบ รายใดมีสภาพร่างกายไม่เหมาะสมบ้าง เช่น ตำแหน่งผู้พิพากษา หากผู้สมัครสอบตาบอดทั้งสองข้าง ก็ถือว่ามิสภาพร่างกายที่ไม่เหมาะสมได้ เพราะการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นต้องอาศัยการสืบพยาน บุคคล ผู้พิพากษาจึงต้องเห็นการเบิกความของพยาน หากตาบอดย่อมเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น เช่นนี้แล้วบทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามจึงเป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ กว้างๆ ไว้เท่านั้นไม่เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคแต่อย่างใด

^๖มานิตย์ จุมปา, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ ๑ , หน้า ๑๒๒ - ๑๒๓.

(๒) ข้อเท็จจริงที่น่าจะถือว่าเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค คือ การที่ผู้มีอำนาจรับสมัครสอบคัดเลือกในการสมัครสอบของผู้พิพากษาที่เป็นโพลีโอ โดยวินิจฉัยว่ามีสภาพร่างกายไม่เหมาะสม โดยให้เหตุผลว่าตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาหรืออัยการผู้ช่วย ต้องอาศัยร่างกายที่สมบูรณ์ จึงจะทำงานได้ดีนั้น เห็นว่าเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักไม่เพียงพอ เพราะว่าคุณภาพร่างกายของผู้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรืออัยการไม่น่าจะอยู่ที่การมีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง แต่คุณภาพร่างกายของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวคือความยุติธรรมที่ผู้พิพากษา หรืออัยการจะแสดงให้ประจักษ์ในการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีหรือในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีด้วยความเที่ยงธรรม ดังนั้น การวินิจฉัยคัดเลือกในการสมัครสอบของผู้พิพากษาหรืออัยการเนื่องจากเป็นโพลีโอจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค

๖.๒ แนวคำวินิจฉัยของศาลที่เห็นว่ากฎหมายขัดกับหลักความเสมอภาค

๑) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๒/๒๕๔๗ เรื่อง การไม่รับสมัครสอบบุคคลในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการเพราะมีสภาพทางกายพิการขัดต่อหลักความเสมอภาคหรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาสรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดีแม้จะมีรูปกายพิการ แต่ความพิการดังกล่าวไม่ถึงขนาดที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การทำงานโดยปกติได้ โดยงานที่ผู้ฟ้องคดีเคยทำในขณะเป็นทนายความมาแล้วนั้นมีลักษณะทำนองเดียวกับงานของข้าราชการอัยการ แม้สภาพทางกายจะพิการแต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่ถึงขั้นจะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ การไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดีในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย จึงเป็นการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยโดยไม่ชอบด้วยมาตรา ๓๓ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ข้อสังเกต คำพิพากษานี้เป็นการยืนยันหลักความเสมอภาคที่ว่า “ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี หรือการปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดีย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค”^๗

๒) ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสรีที่ ๓๒๕/๒๕๔๗ เรื่อง การยกเว้นคุณสมบัติเรื่องอายุและคะแนนเฉลี่ยให้กับบุตรของพนักงานหรือบุตรของอดีตพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ขัดต่อหลักความเสมอภาคหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) เห็นว่า การที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กำหนดให้ยกเว้นคุณสมบัติในเรื่องอายุและคะแนนเฉลี่ยให้กับผู้สมัครที่เป็นบุตรของพนักงานหรือบุตร

^๗มานิตย์ จุมปา, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ ๑, หน้า ๑๒๗.

ของอดีตพนักงาน กฟผ. จึงมีผลให้ข้อเท็จจริงซึ่งมีสาระสำคัญอย่างเดียวกันได้รับการปฏิบัติที่ต่าง
กันออกไป ประกอบกับการยกเว้นคุณสมบัติดังกล่าวให้กับผู้สมัครที่เป็นบุตรของพนักงานหรือ
บุตรของอดีตพนักงาน กฟผ. ในกรณีนี้ นั่น เป็นการเลือกปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลบางกลุ่ม
และมีใช่เป็นการเลือกปฏิบัติเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้
เช่นเดียวกับบุคคลอื่น อันจะถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมซึ่งเป็นเหตุให้ยกเว้นหลักความ
เสมอภาคที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

๗. บทสรุป

หลักความเสมอภาคนั้นเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกัน
ในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือหลักที่ว่ารัฐจักต้องปฏิบัติ
ต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกัน
ให้แตกต่างกัน และห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง
ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ
หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง แต่การเลือกปฏิบัติ
ที่มีเหตุอันเกิดจากสภาพข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ หรือการเลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์
สาธารณะ ตลอดจนการเลือกปฏิบัติเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและ
เสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นนั้น สามารถกระทำได้โดยไม่ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
ดังนั้น หากทุกภาคส่วนมีความประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำอันเป็น
ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบัน ทางออกประการหนึ่งของปัญหานี้คือการนำหลัก
ความเสมอภาคมาใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการกระจายความเป็นธรรมในสังคม อ